Toespraak door Govert Schilling,
ontvanger van de Ubbo Emmius Penning voor wetenschapscommunicatie, 1 september 2025

Mevrouw de Rector, College van Decanen, medewerkers en studenten van de Rijksuniversiteit Groningen, geachte aanwezigen,

Eind jaren tachtig verzon copywriter Constance Cranendonk uit het Noord-Hollandse Hippolytushoef de slogan ‘Er gaat niets boven Groningen’. Het is maar goed dat Ubbo Emmius dat nooit gehoord heeft; het vissersdorpje Greetsiel in Ost-Friesland waar hij in 1547 werd geboren, ligt achttien boogminuten noordelijker dan Groningen – toch al gauw een dikke dertig kilometer.

Ook verticaal klopt het niet. Er gaat enorm veel boven Groningen. (Trouwens, er gaat sinds kort ook heel veel *onder* Groningen, zo ontdekte ik toen ik hier met de trein aankwam.)

Wat er allemaal bóven Groningen gaat? Een atmosfeer waarin meteoren oplichten en poollicht danst. Een zonnestelsel met planeten, manen, kometen en planetoïden. De buitendelen van ons Melkwegstelsel, met zijn miljarden sterren en exoplaneten. En het onbegrensde universum van verre sterrenstelsels, heftige explosies en mysterieuze donkere materie.

Veel Grunningers zal het een zorg zijn. Zij hebben genoeg aan hun eigen sores; de kosmos is voor hen letterlijk een ver-van-m’n-bed-show. Maar voor jonge kinderen geldt dat niet. Die vinden alles interessant. Helemaal als het een beroep doet op hun voorstellingsvermogen, zoals de oerknal en zwarte gaten.

En dat is mooi, want via dat fascinerende heelal maken ze kennis met wetenschap. Met oorzaak en gevolg; theorie en waarneming; hypothese en bewijs; feit en fictie. Kom daar bij de huidige generatie volwassenen nog maar eens om.

Ik heb in de afgelopen decennia veel geschreven en verteld over de kosmos. Ingewikkelde dingen uitgelegd; mensen geënthousiasmeerd. Het is een grote eer dat ik daarvoor de Ubbo

Emmius Penning heb mogen ontvangen. Veel volwassenen gaan me daar de komende dagen ongetwijfeld mee feliciteren.

Maar die nieuwsgierige jochies en meissies zal het een zorg zijn. Die willen alleen maar nóg meer weten over de maan, over Pluto, over buitenaards leven.

Het is geweldig om een pittig boek te schrijven over zwaartekrachtgolven of radioflitsen, maar schrijven voor kinderen vind ik stiekem veel belangrijker. En ik was niet van plan daar binnenkort mee op te houden.

Ubbo Emmius had een zoon en een dochter. Toen hier in 1614 de Academie werd geopend, was zes jaar eerder in Middelburg – een heel stuk *onder* Groningen – de telescoop uitgevonden. Ik heb geen idee of papa Ubbo zijn kinderen door een sterrenkijker naar de maan en de planeten heeft laten kijken. Maar dat kán haast niet anders, toch?

Aan elke academicus in deze zaal, ongeacht de betreffende wetenschappelijke discipline, zou ik willen vragen: wat was jouw eerste kennismaking met de wonderlijke aantrekkingskracht van de wereld van het weten – wanneer sprong voor het eerst dat vonkje over? Tien tegen één dat het gebeurde voordat je naar de middelbare school ging.

Als dat zo is, bedenk dan hoe belangrijk het is om energie te steken in voorlichting en educatie van jonge kinderen. Zij zijn de studenten, de hoogleraren, de Nobelprijswinnaars en de Ubbo Emmiussen van de toekomst.

Dank voor uw aandacht.